

1. Etkinlik

Okuduğunuz metinde yer alan bazı kelime ve kelime grupları ile bunların sözlük anlamları aşağıda verilmiştir. Bu kelime ve kelime gruplarının metinde geçtiği cümlelerin altını çiziniz, anlamlarını bağlamlarından hareketle tahmin ediniz. Tahminleriniz doğrultusunda kelime ve kelime gruplarını anlamlarıyla eşleştiriniz. Bunlarla cümleler kurunuz.

- 1 kuma
- 2 burgu
- 3 saf
- 4 çark
- 5 tahterevalli
- 6 kumanda
- 7 kaldıraç
- 8 vida

Döndürülerek bir yere sokulan burmalı çivi.

İki ucuna birer kişi oturup karşılıklı olarak havada yükselip inerek eğlenmeyi sağlayan, ortasından bir yere dayalı tahta veya metal araç.

Katıksız, arı, katıksız.

Bir eksenin döndürdüğü tekerlek biçimindeki makine parçası.

Az bir kuvvet ile büyük bir yükü kaldırmaya yarayan, bir dayanma noktası üzerinde hareket edebilen, inip kalkabilen sert çubuk.

Komutan.

Hamam ve banyolarda musluk altında bulunan, içinde su biriktirilen, yuvarlak, mermer, taş veya plastik tekne.

Delik açmaya yarayan keskin, çelik alet.

2. Etkinlik

Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruların cevaplayınız.

1. Metinde anlatılan olaylar nerede geçmektedir?
2. İpek nasıl bir kişiliğe sahiptir?
3. Metinde Arşimet'in hangi buluşlarından söz edilmektedir?
4. Metinde, buluşlarıyla medeniyete katkı sağlayanların hiç unutulmayacağı, hangi karakterin ağzından dile getirilmiştir?
5. Yazar, metinde işlediği konuda yeteri kadar bilgiye sahip midir? Bu, metnin hangi bölümlerinden anlaşılmaktadır?
6. Metindeki gerçek unsurlar nelerdir?
7. Metinden hareketle yazarın hayal gücü hakkında neler söylenebilir?
8. Bu metni siz yazmış olsaydınız metinde başka hangi karakterlere yer verirdiniz? Niçin?

1- Sahnede geçmektedir.

2- Meraklı bir kişiliğe sahiptir.

3- Kaldıraç ve Arşimet yasası.

4- II. Heiron ağzından dile getirilmiştir.

5- Sahiptir. Arşimet Yasası'nı açıkladığı bölümden anlaşılmaktadır.

6- İpek, Arşimet, Arşimet Yasası, II. Heiron.

7- Geniş bir hayal gücüne sahiptir.

8- Isaac Newton karakterine yer verirdim. Suyun kaldırma kuvvetini Arşimet, yer çekimi kanununu da Newton bulmuştur. İkisinin verdiği bilgilerle bu konu daha iyi anlaşılabilirdi.

a. Okuduğunuz metinle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Metinde olaylar mı, yoksa düşünceler mi anlatılmaktadır?
- Metinde anlatım kimin ağzından anlatılmıştır? _____
- Metinde karşılıklı konuşmalar var mıdır? _____
- Yay araç içindeki ifadelerin metinle ilgisi nedir? _____
- Okuduğunuz metin sahnede canlandırılmaya uygun mudur? _____

Her ikisi de anlatılmaktadır.

Metindeki kişilerin ağzından anlatılmıştır.

Evet

Konuşanın durumunu açıklamak ve göstermek amacıyla kullanılmıştır.

Evet

b. Aşağıdaki paragrafları okuyunuz.

Yaşanmış ya da yaşanabilir olayları sahnede izleyiciye göstermek amacıyla oluşturulan metinlere tiyatro denir. Tiyatro metinlerinin iki temel ögesi vardır: olay ve kişiler. Tiyatro eserlerinde olaylar oluş hâlinindedir ve tümüyle konuşmaya ve harekete dayalıdır. Konuşmalar genellikle karşılıklıdır. Bazen kişiler kendi kendine de konuşur.

Tiyatro eserlerinde olaylar yazarın ağzından değil, eserdeki kişiler tarafından aktarılır. Kişilerin yapmaları gereken hareketler yay araçlar için verilir.

c. Paragraftaki bilgilerden ve etkinliğin a bölümündeki sorulara verdiğiniz cevaplardan yola çıkarak "Buldum... Buldum..." metninin türünün ne olduğunu yazınız.

ç. Aşağıdaki metinlerden hangisi bir tiyatro metninden alınmamıştır? İşaretleyiniz.

(...)

GÜZİN: (Mutfak kapısından) Kuzum, açık açık söyler misin? Sen niye döndün, geri geldin?

SERDAR: Unuttuğum bir şey var!

GÜZİN: Ne bekliyorsun öyleyse? Unuttuğun her ne ise al, git!

SERDAR: (Duyamazlıktan gelir.) Sallanır koltuğu buraya sen mi koydun?

GÜZİN: İyi olmamış mı?

SERDAR: Eski yeri daha iyiydi!

GÜZİN: O senin görüşün! Unuttuğun ne? Herhâlde devetabanıdır!

(...)

Necati Cumalı

(...)

(Perde açıldığında Muhtar tahra ile odun kesmektedir. Biraz kestikten sonra durur, terini siler. Etrafı dinler. Bir ayak sesi duyulur. Arkasından bir at kişnemesi. Öne doğru yürürken Çetebeşi Hayta Hüseyin yanına yaklaşır.)

Hayta Hüseyin: Selamün aleyküm Muhtar Efendi!

Muhtar: Ve aleyküm selam Hüseyin Ağa'm! (Elini uzatarak) Hoşgeldiniz ağam! Se-falar getirdiniz!

Hayta Hüseyin: Hoş bulduk Muhtar. Ne yapıyordunuz?

Muhtar: Gördüğün gibi odun kırıyorum! Yine odun bitti.

Hayta Hüseyin: Yananla yenene dağlar dayanmaz, demiş atalar.

Muhtar: Doğru söylemişler ağam! Şuraya, dağlar gibi yığıdığım odun, güneşi gören karlar gibi eriyip gitti.

Osman Karataş

(...)

Remzi, benden evvel karar vermiş göründü. Madama:

— Sen şimdi buraya ne istiyorsun, bakayım?

— Ben bilmem! Hani herkesin evlerine ne veriyorlar?

— Canım, sen şimdi herkesin evini bırak! Sen şu odana ne istiyorsun?

— Geçende yirmi kâğıt verdilerdi hani!

— Yooo... Yirmi kâğıt verince ben bayağı oda tutarım. Sen bize samanlık veriyorsun.

Hele bir hesap et!..

— Siz ne veriyorsunuz?

— Sen bizim verdiğimizde bakma. Sen bir olacağını söyle hele!

Hararetle bir pazarlık başladı. Remzi, hiç benim yüzüme bakmıyor, işi bozacak bir şey söyleyeceğimden korkuyor gibiydi.

(...)

Memduh Şevket Esendal

a. Aşağıdaki kelimeleri kök ve eklerine örnekteki gibi ayırınız.

buhar

dalgıçtan

inek

bakıcı

insanlar

1

2

3

4

5

kolluk

fark et-

yıldızımız

çekyat

akbaba

tavukçular

6

7

8

9

10

11

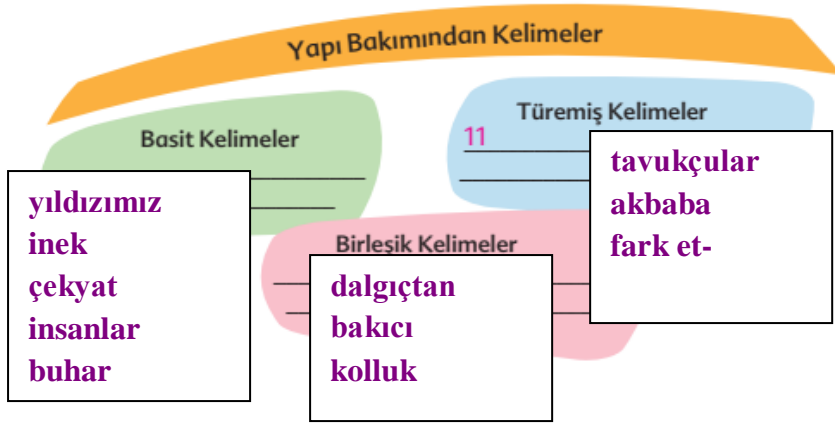
buhar → buhar (kök)
dalgıçtan → dal (kök) – gıç (yapım eki) – tan (çekim eki)
inek → inek (kök)
bakıcı → bak- (kök) – ı – cı (yapım eki)
insanlar → insan (kök) – lar (çekim eki)
kolluk → kol (kök) – luk (yapım eki)
fark et- → fark (kök) – et- (yapım eki)
yıldızımız → yıldız (kök) – ı – mız (çekim eki)
çekyat → çek (kök) – yat (kök)
akbaba → ak (kök) – baba (kök)
tavukçular → tavuk (kök) – çu (yapım eki) – lar (çekim eki)

b. Yukarıda kök ve eklerine ayırdığınız kelime ve kelime gruplarını kutucuklardaki ölçütlere göre örnekteki gibi yazınız.

Tek kök hâlinde olup hiç ek almayanlar	buhar inek
Tek kök hâlinde olup sadece çekim eki alanlar	yıldızımız insanlar
Tek kök hâlinde olup sadece yapım eki alanlar	fark et- kolluk bakıcı
İki ayrı kökten oluşanlar	çekyat akbaba
Tek kök hâlinde olup hem yapım hem de çekim eki alanlar 11	dalgıçtan tavukçular

c. Türkçede kelimeler yapı bakımından üç gruba ayrılır: basit, türemiş, birleşik. Hiçbir yapım eki almamış tek kök durumundaki kelimeler, yapı bakımından basittir. Basit kelimeler çekim eki alabilir. İsim ya da fiil köklerinden yapım ekleriyle türemiş kelimeler yapı bakımından türemiştir. Türemiş kelimeler en az bir tane yapım eki alır. İki ya da daha çok kelimenin bir araya gelip kaynaşmasıyla oluşan yeni anlamlı kelimeler yapı bakımından birleşiktir. Birleşik kelimeler birleşik isim ve birleşik fiil olarak ikiye ayrılır.

Yukarıdaki paragraftan, etkinliğin a ve b bölümünde yaptıklarınızdan hareketle aşağıdaki şemaya a bölümündeki kelime ve kelime gruplarının numarasını örnekteki gibi yazınız.

ç. Aşağıdaki kelime ve kelime gruplarının numaralarını ilgili oldukları kutucuklara yazınız.

- 1 gemilerini
- 2 halat
- 3 hareket etmek
- 4 zaman
- 5 krallar
- 6 aynayı
- 7 kaldıracın
- 8 yerküre
- 9 burguyu
- 10 dişli
- 11 çarklar
- 12 yapılar

Basit Kelimeler

1-2-4-5-6-11-19

Türemiş Kelimeler

7-9-10-12-14-17-
18-20-21-22-23-24

Birleşik Kelimeler

3-8-13-15-16

- 13 merak ettim
- 14 görüntüsü
- 15 emretmek
- 16 biraz
- 17 yükseklik
- 18 giysileri
- 19 dünyayı
- 20 Romalılar
- 21 kuyumcu
- 22 bilgin
- 23 sevinç
- 24 buluş

Merhaba ben Newton

Bir gün evimin önündeki ağacın altında otururken düşünmeye başladım. Fizik kuralları ile ilgili bazı soru işaretleri vardı aklımda. Bir anda bir rüzgar esti ve kafama kocaman bir elma düştü.

Başımın ağrısı geçince uzun uzun düşündüm.

Acaba bu elma neden düştü?

O günden sonra yer çekimi diye bir kuralın olduğunu anladım.

Bununla beraber fizik kurallarına bir yenisi daha eklendi.

Hakkında araştırma yaptığınız bilim insanını, bu bilim insanının ağzından anlatınız. Konuşmanız sırasında anlattığınız bilim insanıyla ilgili görsel materyaller (Bu bilim insanının maskesini takabilir, yaptığı icadı götürebilir, icat ya da keşfiyle ilgili fotoğraflar gösterebilirsiniz.) getiriniz.

Konuşmanız sırasında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin yerine Türkçelerini kullanınız.

Aşağıdaki metinde bazı bölümler boş bırakılmıştır. Bu bölümleri metnin bağlamına uygun biçimde tamamlayınız.

(Zeynep elinde iki elmayla gelir. Elmanın birini masa başında ders çalışan Özlem'e verir.)

Zeynep — Yıkanmıştır.

Özlem — Sağol. (————) Mimm... Tatlı elmaymış.

Zeynep — Dersin bitti mi?

Özlem — (Bir süre ağzının dolu olduğunu işaret ederek konuşamayacağını anlatır. Daha sonra başıyla "evet" der. Elmayı yuttuktan sonra da konuşur.) Eh işte... Bitti gibi...

Zeynep — ————— İster misin?

Özlem — Sor.

Zeynep — (Yemekte olduğu elmayı göstererek) Bilimsel olarak bu elma sana neyi anımsatıyor?

Özlem — ————— Bu, ısırılmış bir elma... O kadar. İnsanların elma yediğini anlatıyor.

Zeynep — Düşün... Bilimsel olarak dedim.

Özlem — Botanik bilimi açısından sana elmayı anlatabilirim. Bu hafta yeni okuduk. Elma, gülgillerden bir meyvedir. İliman bölgelerde yetişir. Kışın soğuğuna da dayanıklıdır. Yeterince bilimsel oldu mu Zeynep Hanım?

Zeynep — Belki. Benim öğrenmek istediğim o değildi ama... Başka bir şeydi.

Özlem — Yurdumuzda Amasya yöresinde yetişir. En ünlü, en çok aranan elma Amasya elmasıdır.

Zeynep — Başka?

Özlem — Başka... Vitaminli, yararlı bir meyvedir.

Zeynep — Başka?

Özlem — Başka başka... Başka sorun yok mu başkadan başka?

Zeynep — Bir ipucu verebilirim. Sorunun yanıtı ————— ile ilgili.

Özlem — Bilim adamı mı? Ne demek yani? Bu bilim adamı elmayı çok mu seviyormuş?

Zeynep — Bu bilim adamı buluşunu elmaya borçlu.

Özlem — Anladım. Bu bilim adamı —————

— Bildim mi?

(Zeynep elinde iki elmayla gelir. Elmanın birini masa başında ders çalışan Özlem'e verir.)

Zeynep — Yıkanmıştır.

Özlem — Sağol. (—**Elmadan bir ısırık alır.**—) Mimm... Tatlı elmaymış.

Zeynep — Dersin bitti mi?

Özlem — (Bir süre ağzının dolu olduğunu işaret ederek konuşamayacağını anlatır. Daha sonra başıyla "evet" der. Elmayı yuttuktan sonra da konuşur.) Eh işte... Bitti gibi...

Zeynep — —**Sana bir soru sorayım.**— İster misin?

Özlem — Sor.

Zeynep — (Yemekte olduğu elmayı göstererek) Bilimsel olarak bu elma sana neyi anımsatıyor?

Özlem — —**Ne olabilir ki?**— Bu, ısırılmış bir elma... O kadar. İnsanların elma yediğini anlatıyor.

Zeynep — Düşün... Bilimsel olarak dedim.

Özlem — Botanik bilimi açısından sana elmayı anlatabilirim. Bu hafta yeni okuduk. Elma, gülgillerden bir meyvedir. Ilıman bölgelerde yetişir. Kışın soğuşuna da dayanıklıdır. Yeterince bilimsel oldu mu Zeynep Hanım?

Zeynep — Belki. Benim öğrenmek istediğim o değildi ama... Başka bir şeydi.

Özlem — Yurdumuzda Amasya yöresinde yetişir. En ünlü, en çok aranan elma Amasya elmasıdır.

Zeynep — Başka?

Özlem — Başka... Vitaminli, yararlı bir meyvedir.

Zeynep — Başka?

Özlem — Başka başka... Başka sorun yok mu başkadan başka?

Zeynep — Bir ipucu verebilirim. Sorumun yanıtı —**bilim adamı**— ile ilgili.

Özlem — Bilim adamı mı? Ne demek yani? Bu bilim adamı elmayı çok mu seviyormüş?

Zeynep — Bu bilim adamı buluşunu elmaya borçlu.

Özlem — Anladım. Bu bilim adamı —**elma yemiş ve çok akıllı birine dönüşmüş**— Bildim mi?

Zeynep — Elmanın bir insanı akıllı yapıp yapmadığını bilmiyorum ama sana bir ipucu verebilirim. Hani elma—**kafasına düşmüş**—

Özlem — (Elmasını ısırarak) Nasıl düşmüş?

Zeynep — Yukarıdan. Hani ağacın altında oturup dinlenirken...

Özlem — Gökten düşmüş yani... O zaman üç elma düşmüştür. Biri sana, biri bana, biri de bilim adamına...

Zeynep — (—**Özlem'in sözünü keser**—) Masal anlatmıyorum ben... Elma düşünce o bilim adamı ne yapmış?

Özlem — —**Elmayı yemiş mi?**—

Zeynep — Off... Aklına elma yemekten başka bir şey gelmiyor mu?

Özlem — Bir ipucu daha ver...

Zeynep — —**Fizikçi ve**— matematikçi. İlk aynalı teleskobu da o yapmış.

Özlem — Başka?

Zeynep — Renk ve ışık üzerine çalışmalar da yapmış.

Özlem — —**Ne gibi çalışmalar**— ?

Zeynep — Beyaz ışığın prizmadan geçirildiğinde değişik renkte bileşenlere ayrıldığını açıklamış. Beyaz ışığın ayrıştığında gökkuşağı renklerini oluşturduğunu saptamış.

Özlem — Peki, yere düşen elmayı ne yapmış? —**Yemiş mi**—?

Zeynep — Of... Yine mi? Hayır efendim, yememiş.

Özlem — Niçin?

Zeynep — Çünkü... Bilgin olduğu için düşünüyormuş. Elmanın yere düşmesini izlemiş, sonra da evrensel —**yer çekimi yasasını**— bulmuş.

Özlem — —**Bu kişi Newton mu yoksa?**—

Zeynep — Çok şükür... Sonunda bilebildin.

Özlem — Bu bilgin aynı zamanda hem astronom hem de felsefeci. Tam yirmi bir yaşındayken profesör olmuş. 1661'de. Düşünsene ne kadar gençmiş.

Zeynep — —**Bu kadar şeyi nasıl öğrendin?**—

Özlem — Nivtin yarın için ev ödevimdi...

Zeynep — Biliyordun da neden beni oyaladın? Bilmiyormuş gibi yaptın.

Özlem — Sen de beni oyaladın. Seni sınamak istedim. Bakalım neler biliyor diye...

Zeynep — —**Bir elma daha ister misin?**—

Özlem — Nivtin'in elması olsun ama...